Vergeet de Bom, napalm deed het werk

Napalm hielp effectief Japan op de knieën te dwingen. Het gebruik van de brandbare gel als 'logisch wapen' werd later omstreden.

Jan Donkers

Amerikaanse vliegtuigen werpen in 1962 napalm af in Vietnam; in die oorlog (tot 1973) werden 400.000 ton ingezet Foto Getty Images

Napalm werd geboren op Valentijnsdag 1942. Het leidde een lang en controversieel bestaan, verwoestte miljoenen mensenlevens en werd op 66-jarige leeftijd door de internationale gemeenschap tot paria verklaard. Het levensverhaal van napalm is ook 'het verhaal van Amerika, van de overwinning in de Tweede Wereldoorlog, via de nederlaag in Vietnam tot aan zijn huidige positie in een globaliserende wereld', schrijft Robert Neer, geschiedenisdocent aan Columbia University. Hij noteerde het fraai gedetailleerd, en met weerzin die hier en daar door zijn professionele distantie heen schemert.

De vader van napalm heet Louis Fieser, hoogleraar chemie aan Harvard. Na een lange reeks proeven vond hij de juiste combinatie van aluminiumnaftenaat, aluminiumpalmitaat en benzine. Die leverde een stevige, plakkerige gelei op, die zijn eigenschappen behield bij temperaturen tussen -40 en +66 graden Celsius, die zonder gevaar geschud en vervoerd kon worden, die extreem brandbaar was en aan de huid bleef plakken. Fieser noemde zijn geesteskind naar de beginletters van de essentiële ingrediënten: naftenaat en palmitaat.

Vanuit het Pentagon was al geruime tijd aangedrongen op een wapen als dit. Eerst was het nog zoeken naar het transportmiddel. Dat werd in eerste instantie, kort na de Japanse aanval op Pearl Harbor, gevonden in het dierenrijk. Dr. Lytle S. Adams, tandarts en uitvinder uit Pennsylvania, bedacht in alle ernst het plan voor de *suicide bomber bats.*

Waarom? 'De miljoenen vleermuizen die sinds onheuglijke tijden onze tunnels, kerktorens en grotten hebben bevolkt zijn daar door God geplaatst teneinde dit moment af te wachten om hun rol te krijgen in Zijn plan voor een vrij, menselijk bestaan', aldus Adams.

Er werden grootscheepse proeven gedaan. De diertjes kregen, in hun winterslaap, kleine napalm-tijdbommen aangebonden en werden met duizend tegelijk in een metalen bus door vliegtuigen afgeworpen. Het idee was dat ze zouden ontwaken als de bus aan een parachute afdaalde naar warmere lucht, waarna deze zich opende en de vleermuizen boven het doelwit zouden uitzwermen. Het project mislukte.

Prelude

Napalm werd, aldus Neer, voor het eerst ingezet in augustus 1943 in Sicilië tegen Duitse troepen; later werd het ook tegen Duitse steden gebruikt. Dit was echter slechts 'een prelude' voor het bombardement op Tokio op 9 maart 1945, schrijft Neer; een hels inferno dat op 64 andere Japanse steden werd herhaald. Dat op Tokio kostte al bijna negentigduizend Japanners het leven – meer dan bij de atoomaanvallen op Hiroshima en Nagasaki samen.

Het totale dodental onder de burgerbevolking zou in de miljoenen lopen. Zoals de auteur het samenvat: 'De Bom kreeg de aandacht, maar napalm deed het werk.' Het was, volgens een artikel in *Harper's* 'verreweg de goedkoopste manier om Japan op de knieën te krijgen, het zou de oorlog met maanden of zelfs jaren bekorten en het leven sparen van tienduizenden Amerikaanse en geallieerde soldaten.' In de strijd om de eilanden in de Stille Oceaan was het een effectief wapen om, met mobiele vlammenwerpers, Japanse soldaten te treffen die zich in tunnels hadden ingegraven.

Hoewel het gebruik ervan werd toegejuicht als bevestiging van Amerika's superioriteit, was napalm ook daar niet onomstreden. De vraag was of het verbranden van burgers wel binnen de grenzen van 'beschaafde oorlogvoering' viel, een term die een keur aan discussiemogelijkheden zou blijven bieden. Een officier zei, licht perplex: 'De mensen denken dat het aardiger is een man zijn kop eraf te schieten dan hem dood te roosteren.'

In de Koreaanse oorlog (1950-1953) werd het dubbele gebruikt van wat in 1945 boven Japan werd uitgeworpen. Generaal MacArthur getuigde later voor het Congres over een 'slachting ongekend in de geschiedenis van de mensheid'. Zijn opvolger, Curtis LeMay: 'We hebben zo ongeveer elke stad in het noorden en zuiden platgebrand.'

Apocalypse Now

Toch groeide het verzet ertegen pas tijdens de Vietnam-oorlog. Eerst nog in de vorm van bescheiden demonstraties bij producent Dow Chemical, later massaler. De oorlog werd uiteindelijk verloren, ondanks de inzet van 400.000 ton napalm, maar zou in de verbeelding blijven voortleven in de uitspraak van luitenant-kolonel Kilgore in Coppola's film *Apocalypse Now*: 'I love the smell of napalm in the morning'. De foto van de naakte, met brandwonden bedekte negenjarige Phan Thi Kim Phúc werd hét iconische beeld van die oorlog. Zij zou naar de VS emigreren, om een strijdlustig anti-napalm-ambassadeur te worden.

Schrijver en Nobelprijswinnaar John Steinbeck lanceerde in 1966 in grote ernst maar tevergeefs een gedetailleerd plan voor de 'napalm-granaat' ter grootte van een honkbal, waarvan elke soldaat in Vietnam een partijtje bij zich zou moeten dragen. Immers: 'er is in Amerika,' schreef hij aan minister van Defensie McNamara, 'geen jongen van ouder dan dertien te vinden die niet een honkbal met precisie over de thuisplaat kan gooien. Het is een natuurlijk wapen voor Amerikanen.'

Amerika was niet het enige land dat napalm inzette; onder meer Frankrijk (in Algerije), Israël (in de Zesdaagse oorlog) en het Verenigd Koninkrijk (in Kenia) maakten er gebruik van, evenals Irak, Iran, Argentinië en India. Het zou tot 1980 duren voordat de VN het gebruik van brandbommen tegen 'concentraties burgers' tot een oorlogsmisdaad zou verklaren.

In eerste instantie onderschreven maar enkele tientallen landen dit protocol; de rest van de wereld volgde aarzelend, met de Verenigde Staten als een van de laatste, in 2009. Napalm is daarmee weliswaar illegaal verklaard, maar natuurlijk niet dood, zoals berichten van het Syrische strijdtoneel lijken te bevestigen.

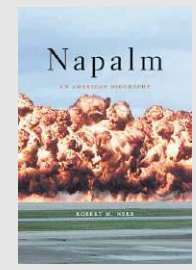

Robert M. Neer:
Napalm. *An American Biography.* Harvard University Press, 228 blz. € 32,00
●●●●○

Fraai gedetailleerd en met weerzin die hier en daar door zijn professionele distantie heen schemert noteert Robert Neer het levensverhaal van napalm, een brandbare gel die miljoenen burgers en militairen doodde.

Advertentie

Bennie Griessel is terug! *7 dagen* is de opvolger van de Vrij Nederland Thriller van het Jaar: *13 uur*. Wederom een ondraaglijk spannende thriller in het complexe en kleurrijke Zuid-Afrika.

7 dagen

Deon Meyer

'Meyer is een rasentertainer die zijn lezers trakteert op snel detectivewerk, spannende achtervolgingen en tegelijk op zeer menselijke personages.' – Elsevier

Bestel op nrclux.nl

Paperback 19,95

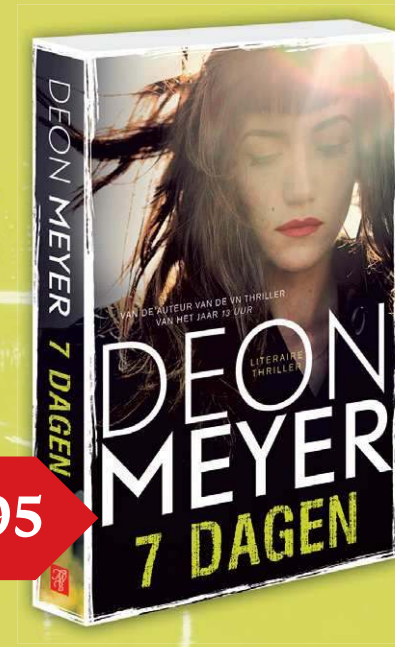

Gratis*

Tijdens de Maand van het Spannende boek

* Van zaterdag 1 juni t/m zondag 30 juni bij aankoop van minimaal € 12,50 aan Nederlandstalige boeken.

nrclux.nl